

E. NEKRAŠO FILOSOFIJOS ĮVADAS: FILOSOFIJA KAIP BEGALINIS POKALBIS

Daugelis aukštųjų mokyklų, kuriose skaitomi filosofijos kursai, studentų ir dėstytojų visai neseniai sulaukė malonios dovanos. Mokslo ir enciklopedijų leidybos institutas išleido prof. habil. dr. Evaldo Nekrašo *Filosofijos įvado* pataisytą ir papildytą antrąjį leidimą. Pirmasis šio vadovėlio leidimas, nepaisant didelio tiražo, žaibiškai pranyko iš knygynų prekystalių, o į bibliotekas patekę egzemplioriai dėl didelio naudojimosi jau susidėvėję fiziškai ir pradėję tiesiog irti. Todėl papildytas antrasis „Filosofijos įvado“ leidimas studentų ir dėstytojų buvo ilgai lauktas, pasirodė kaip tik laiku.

Kyla natūralus klausimas, kokie veiksniai lemia šio vadovėlio aktualumą? Juk pasižvalę po bibliotekų katalogus ir knygynus matome nemažai į lietuvių kalbą išverstų filosofijos pradžiamoklio knygų, įvairiausių filosofijos istorijai skirtų vertimų. Kodėl iš verstinių, ir ne tik verstinių, veikalų gausos dėstytojai ir studentai vis dėlto renkasi Evaldo Nekrašo *Filosofijos įvadą*. Priežasčių yra toli gražu ne viena.

Pirmoji ta, kad aukštųjų mokyklų dėstytojai, skaitantys filosofijos kursus, dažnai susiduria su nelengva užduotimi surasti studentams parankią mokymosi priemonę. Man pačiam, jau kuris laikas Vilniaus universiteto Filosofijos fakultete ir kituose fakultetuose skaitančiam filosofijos įvado paskaitas, taip pat prireikia rekomenduoti studentams kokią nors mokymosi priemonę, iš kurios jie galėtų ruošti egzaminams. Prisimenu tuos laikus, kai klausiamas studentų, iš kokios litera-

tūros jiems reikėtų ruošti egzaminams, tekdavo nurodyti tik savo paskaitų medžiagą ir kuo įvairiausias filosofijos istorijai skirtus veikalus, kurie dažnokai būdavo pernelyg plataus panoraminio ir tik apžvalginio masto. Tačiau ne visiems studentams pavykdavo tinkamai parengti išklaustų paskaitų konspektus, o nurodytos rekomenduojamos literatūros gausa taip pat neduodavo norimų rezultatų. Todėl pasirodžius pirmajam, o dabar ir papildytam antrajam Evaldo Nekrašo *Filosofijos įvado* leidimui, savo skaitomų paskaitų struktūrą ir turinį pradėjau sieti su šiuo vadovėliu. Remdamasis savo ilgamete patirtimi, jau drąsiai galiu patvirtinti kaip faktą, kad šis vadovėlis visiškai pateisino ir mano paties, ir, drįščiau teigti, studentų lūkesčius. Tai iš tiesų paranki mokymosi priemonė, nes tai, kas svarbiausia, studentas gali surasti viename vadovėlyje.

Žinoma, tai visai nereikia, kad filosofijos įvado studijoms pakanka vien šio *Filosofijos įvado*. Skaitant filosofijos įvado kursą ir jį siejant su šiuo vadovėliu, reikia turėti galvoje, kad mokymosi programose, be paskaitų, yra numatyti ir seminarai, per kuriuos susipažįstama su įvairiausiomis filosofijos srovėmis ir koncepcijomis analizuojant pačius šaltinius. Tačiau rekomenduojamos literatūros sąrašas gerokai išplečiamas. Pažymėtina, kad antrajame *Filosofijos įvado* leidime šis rekomenduojamos literatūros sąrašas yra atnaujintas ir pertvarkytas. Vadovėlio autorius motyvuotai apsiriboja tokiais pagrindiniais tekštais, kuriuose gvildenamos šioje knygoje keliamos ir nagrinėjamos

problemos. Dėstytojas paskaitas skaito remdamasis vadovėlyje pateikiama medžiaga, seminarus veda remdamasis vadovėlio pabaigoje taikliai autoriaus pateikta rekomenduojama filosofijos šaltinių literatūra, o dėstytojui metodine prasme atsiranda puiki galimybė paskaitų medžiagą turinčiai susieti su seminaruose teoriškai analizuojamais pirminiais šaltiniais.

Todėl antroji priežastis, lemianti šio vadovėlio reikalingumą ir naudą, gali būti siejama su pačia dėstyto metodika, kurios pats autorius nors tiesiogiai ir nesiūlo, bet ji vis dėlto vadovėlyje yra implikuota. Pavyzdžiui, įvadinio filosofijos kurso dėstytojo skaitomos paskaitos tiek struktūros, tiek turinio požiūriu gali būti paremtos šiame vadovėlyje pateikiama medžiaga, o seminarai gali būti vedami orientuojantis į vadovėlyje nurodytą rekomenduojamos literatūros sąrašą. Vieną įvertinimą studentas gauna už darbą su filosofijos šaltiniais seminaruose, o kitą – už išklaustas ir šio vadovėlio medžiaga pagrįstas paskaitas. Iš šių pažymių vedamas vienas bendras. Taigi atsiranda galimybė turiningai derinti paskaitų ir seminarų darbą. Jau daug metų, naudodamasis dar pirmuoju E. Nekrašo vadovėlio leidimu, aš pats taip dirbu su studentais. Tokia metodika pasiteisino tiek mano, tiek, drįsčiau teigti, studentų atžvilgiu.

Antrasis *Filosofijos įvado* leidimas pasipildė dviem solidžiais skyriais: *Etika* ir *Politinė filosofija*. Dabar studentai jau galės susipažinti ne tik su vadinamosios teorinės filosofijos (kuria buvo apsiribota pirmajame knygos leidime), bet ir praktinės filosofijos (etikos ir politinės filosofijos) pagrindais. Pakito ir knygos struktūra, o ši atspindi ir pačios filosofijos struktūrą. Knygą sudaro įvadas ir šeši nemaži skyriai: „Metafizika“, „Gamtos filosofija“, „Pažinimo teorija“, „Mokslo filosofija“, „Etika“, „Politinė filosofija“. Tarp minėtų skyrių knygos autorius išsaugo deramą proporcingumą. Dažnai pasitaiko, kad autoriaus teori-

nis angažuotumas ir simpatija vienai ar kitai filosofinei pozicijai nustelbia kitas pristatomas pozicijas tokio pobūdžio veikaluose. Ši E. Nekrašo knyga yra reta išimtis. Kitas įvairiems filosofijos leidiniams būdingas bruožas tas, kad filosofija paprastai yra dėstoma orientuojantis į autorius ir jų filosofinių požiūrių visumą. Tenka tik apgailestauti, kad dėl to išnyksta *filosofinių problemų kėlimo ir sprendimų įvairovė*, nes ją ima stelbti tik perpasakojama *skirtingų filosofinių požiūrių apskritai įvairovė*. Šis *Filosofijos įvadas* vėlgi yra reta minėtos taisyklės išimtis, nes čia filosofija dėstoma orientuojantis į jos problemas, o pačios problemos nagrinėjamos istoriškai. Knygoje yra derinamas teorinis-probleminis ir istorinis filosofijos dėstyto būdai. Tai patvirtina ir pats autorius: „Filosofija čia traktuojama kaip nenutrūkstamas mąstytojų ginčas, kuriame išimtinės teisės į tiesą neturi niekas. Tas ginčas – tai proto nuotykių istorija <...> Taigi rašydamas šį įvadą bandžiau suderinti teorinį ir istorinį filosofijos dėstyto būdą. Ar bent iš dalies pavyko tai padaryti, spręs skaitytojas“. Man regis, tai yra ištis vykęs autoriaus pasirinkimas. Filosofija knygoje pateikiama kaip begalinis ir vis atsinaujinantis pokalbis arba „ginčas“ sprendžiant įvairias filosofijos problemas, o jos niekada negali turėti vieno vienintelio galutinio atsakymo, nes pačios problemos atsiranda ir ilgainiui išnyksta, jas pakeičia naujos problemos ir vis kitokie sprendimo būdai. Autoriui pavyko atskleisti tokią raidą iš vidaus.

Baigdamas drąsiai galėčiau teigti, kad E. Nekrašo *Filosofijos įvadas* yra viena geriausių iki šiol parašytų mokomųjų priemonių pradedantiesiems filosofijos studijas. Ji neabejotinai jau nusipelnė dėstytojų ir studentų deramo įvertinimo. Šią mintį ne kartą pokalbiuose patvirtino kolegų dėstytojai ir antruoju papildytu vadovėlio leidimu (bet vis dar deficitiniu) besidžiaugiantys studentai.

Arūnas Mickevičius